ETNIILE DIN BUCOVINA LA ÎNCEPUTUL MARII CONFLAGRAŢII: STĂRI DE SPIRIT ŞI REACŢII

ŞTEFAN PURICI

Die Eliten der Bukowina am Anfang des Grossen Krieges: Stimmungen und Reaktionen

(*Zusammenfassung*)*

Der folgende Artikel präsentiert die Situation der ethnischen Gemeinschaften aus der Bukowina am Anfang des ersten Weltkriegs, ihre Anteilnahme an dem wirtschaftlichen und politischen Leben der Provinz, ihr Verhältnis mit dem Wiener Hof und mit der Provinzverwaltung. Der Verfasser analysiert die Art und Weise, in der die Eliten und die Massen aus der entferntesten Region Österreich-Ungarns auf die Nachricht des Kriegsausbruchs und auf die Anregung zur Unterstützung der habsburgischen Monarchie reagierten. Es wird die Voraussetzung begründet, dass das Verhalten der politischen Führer, der Organisations- und Institutionsleiter und der Massen von mehreren sozialen, politischen und administrativen Faktoren beeinflusst wurde.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Politik, interethnisch, Loyalität, Verfolgungen, Mobilisierung.

La 22 octombrie 1918, în Parlamentul de la Viena, Constantin Isopescu-Grecul, deputat român din Bucovina şi preşedintele Clubului parlamentarilor români, se adresa guvernanţilor: „Nouă, românilor, nu ne mai rămâne decât o singură direcţie în existenţa noastră: dreptul de autodeterminare naţională”[1]. Rezultatele Primului Război Mondial, polarizarea identitară pe care o identificăm în provincie în lunile octombrie–noiembrie 1918, poziţia reprezentanţilor grupurilor etnice din Bucovina în timpul dezbaterilor în cadrul Congresului General al Bucovinei (28 noiembrie 1918) ne pot cu uşurinţă duce spre concluzia potrivit căreia respingerea autorităţii Casei de Habsburg de către naţionalităţile negermane a fost un proces firesc şi continuu, manifestându-se cu mult timp înainte de disoluţia dublei monarhii. Aceeaşi perspectivă asupra trecutului

* Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

[1] Radu Economu, *Unirea Bucovinei. 1918*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1994, p. 4.

Analele Bucovinei, **XXII**, *1* (44), p. 165–178, Bucureşti, 2015

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

Bucovinei se poate lesne desprinde din unele lucrări dedicate istoriei provinciei[2]. În articolul de faţă ne propunem să analizăm felul în care s-au poziţionat grupurile etnice din Bucovina în raport cu Curtea de la Viena în lunile iulie–august 1914, în zilele care au marcat începutul Primului Război Mondial.

În ansamblul administrativ al Austro-Ungariei, Bucovina reprezenta cea mai mică provincie („ţară") a Coroanei de Habsburg. În pofida faptului că imperiul dualist purta amprenta de stat „german", în realitate, în preajma Primului Război Mondial, din cele circa 52 de milioane de locuitori (în plan demografic, Austro-Ungaria se situa pe locul trei în Europa, după Rusia şi Germania)[3], doar vreo 12 milioane erau germani, restul slavi (aproape 50% din totalul populaţiei), unguri, români şi italieni[4]. Aceeaşi dispersie etnică se constată şi la nivelul provinciei situate în estul Monarhiei, la graniţa cu Regatul României şi cu Imperiul Rus. Ultimul recensământ austriac, din 1910, a înregistrat în Bucovina o populaţie de 794 945 de persoane. Dintre acestea, 273 216 (34,4%) erau români, 305 222 (38,4%) ucraineni, 95 706 (12%) evrei, 73 073 (9,2%) germani şi 47 728 (6%) de alte etnii[5]. Populaţia era foarte diversă şi sub aspect confesional: 547 603 de bucovineni s-au declarat ortodocşi, 102 919 mozaici, 98 565 romano-catolici, 26 182 greco-catolici, 20 029 luterani, 3 232 lipoveni, 657 armeni catolici, 341 armeni ortodocşi, 484 reformaţi[6] etc. Având sub administraţie o populaţie predominant negermană şi ortodoxă, autorităţile austriece nu puteau să nu ţină cont de particularităţile etno-culturale şi confesionale ale Monarhiei.

Chiar dacă, adeseori, despre Austro-Ungaria se vorbeşte ca despre o „închisoare a popoarelor", trebuie să remarcăm faptul că Imperiul Austriac a evoluat într-un cadru constituţional încă din martie 1849. Presiunile naţiunilor au făcut ca germanii austrieci să acorde drepturi civice tuturor grupurilor etnice, cu excepţia evreilor, cărora nu li se recunoştea statutul de naţionalitate. Democratizarea lungă şi anevoioasă a societăţii habsburgice a fost înlesnită de un amplu proces de industrializare şi modernizare care a cuprins şi Bucovina. La nivelul ţinutului, începând cu anii '60 ai secolului al XIX-lea, naţionalităţile şi-au creat instituţii culturale proprii (asociaţii, case de lectură etc.),

---

[2] Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, Ediţie şi studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Humanitas, 1990; Аркадій Жуковський, *Історія Буковини. Частина друга після 1774 р.*, Чернівці, Видавнича спілка „Час", 1993 ş.a.

[3] Geoffrey Wawro, *A Mad Catastrophe. The Outbreak of World War I and the Collapse of the Habsburg Empire*, New York, Basic Books, 2014, p. 23.

[4] A. J. P. Taylor, *Monarhia Habsburgică, 1809–1918. O istorie a Imperiului Austriac şi a Austro-Ungariei*, Bucureşti, Editura ALLFA, 2000, p. 225.

[5] Rudolf Wagner, *Vom Moldauwappen zum Doppeladler. Ausgewählte Beiträge zur Geschichte der Bukowina*, Augsburg, Hofmann-Verlag, 1991, p. 4.

[6] Vezi Ганна Скорейко, *Поліконфесійність як складова толерантності буковинського суспільства*, în *Bukowina. Tradycje i współczesność*, Pila-Czerniowce-Suczawa, 2006, p. 137–140.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

demonstrând un înalt nivel de autonomie identitară. În contextul în care, către sfârşitul veacului, învăţământul public a fost organizat pe temelii lingvistice naţionale, asociaţiile culturale şi partidele politice au folosit din plin acest instrument pentru păstrarea şi dezvoltarea identităţii de grup.

În procesul de cultivare a elitelor locale, un rol deosebit a revenit Universităţii Francisco-Josephine din Cernăuţi, înfiinţată în anul 1875, autorităţile imperiale marcând, pe această cale, împlinirea unui secol de administraţie austriacă în partea de nord-vest a Moldovei. De pe băncile facultăţilor sale au ieşit numeroşi intelectuali (jurişti, filosofi, teologi, profesori, economişti ş.a.), dintre care mulţi s-au implicat direct şi activ în fenomenul de modelare a identităţilor naţionale.

Pe aceeaşi linie de alfabetizare şi culturalizare, dar şi de creare a unei reale societăţi civile, se înscrie presa bucovineană, reprezentată de numeroase reviste şi ziare în limbile germană, română, ucraineană, poloneză, idiş şi care, raportată la numărul locuitorilor din provincie, se clasa printre cele mai bine dezvoltate în sud-estul Europei[7]. Graţie acestor factori, precum şi altora de ordin social sau economic, în deceniile premergătoare Marii Conflagraţii, grupurile etnice din Bucovina se manifestau pe scena politică a provinciei cu individualităţi politico-culturale distincte şi robuste.

În rândul particularităţilor care conturau un tablou etno-demografic eterogen al ţinutului trebuie inclusă structurarea diferită a mediului urban de lumea satelor[8]. Dacă în zonele rurale, cu mici excepţii[9], existau comune cu majorităţi etnice (româneşti sau ucrainene) şi religioase (ortodocşi) convingătoare, dominate de un spirit de solidaritate locală, dar şi de pasivitate civică, urbanizarea provinciei şi fenomenul migraţionist au transformat oraşele şi târgurile bucovinene în adevărate conglomerate sub aspect etno-cultural şi religios. Pe lângă o creştere spectaculoasă a ponderii orăşenilor în totalul populaţiei provinciei (de la sub 5%, în anul 1775, la aproape 24%, în anul 1910[10]), ultimele recensăminte austriece (1900, 1910) consemnau o pronunţată diversitate etnică, însoţită de absenţa unor majorităţi. Astfel, din totalul populaţiei citadine, germanii reprezentau 15%, evreii 32,7%, românii 22,9%, ucrainenii 17,9%, polonezii

[7] Sophie A. Welisch, *The History of Bukovina*, Posted on the World-Wide Web March 2002, http://www.bukovinasociety.org/Welisch-2002-1.html.

[8] Pe larg, vezi Radu Grigorovici, *Trei lumi paralele*, în „Analele Bucovinei", Rădăuţi–Bucureşti, anul III, nr. 1, 1996, p. 83–110.

[9] Este vorba despre satele în care s-au aşezat ori pe care le-au format coloniştii germani, maghiari sau ruşii lipoveni.

[10] Constantin Ungureanu, *Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774–1918). Aspecte etnodemografice şi confesionale*, Chişinău, Editura „Civitas", 2003, p. 255.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

11%, alţii 0,4%[11]. O dispersie asemănătoare se poate constata în rândul categoriilor sociale productive. De pildă, în rândul celor 5 002 de funcţionari şi liber-profesionişti din Bucovina, 1187 erau români (23,73%), 986 evrei (19,7%) şi 2829 reprezentanţi ai celorlalte etnii (56,55%)[12]. Pe listele celor 9 322 de meseriaşi înregistraţi în anul 1910, 5 091 erau evrei (54,6%), 3 494 de alte etnii şi 737 erau români (7,9%)[13]. De asemenea, în rândul celor 10 312 de negustori identificaţi la 1910 în Bucovina, 8 642 erau evrei (83,8%), 1226 de alte etnii şi 444 români (4,3%)[14]. Aceste cifre fundamentează perspectiva asupra evreilor ca fiind cea mai urbanizată şi mai activă în plan antreprenorial etnie din Bucovina.

Dezvoltarea industrială a provinciei s-a accelerat spre sfârşitul secolului al XIX-lea, acest fenomen conducând la creşterea numărului muncitorilor de la peste 8 mii persoane, în anul 1851, la circa 32 mii, în 1910. Sub aspect etnic, 48% dintre muncitori erau evrei şi germani, urmaţi de ucraineni (18%), români (16%), poloni (15%)[15] ş.a. Totuşi, din perspectiva nivelului de dezvoltare, Bucovina continua să rămână o provincie a cărei economie se întemeia pe agricultură[16]. Industria nu devenise principalul domeniu de activitate a populaţiei nici la nivelul imperiului în ansamblu, fapt dovedit de către datele statistice ale anului 1910, potrivit cărora 56,5% dintre toţi lucrătorii din Austro-Ungaria erau angajaţi în activităţile agricole[17].

Din perspectiva activităţilor în care erau implicaţi, românii şi ucrainenii predominau în agricultură, în timp ce evreii, germanii şi polonezii se orientau covârşitor spre sectoarele comercial, industrial, administrativ şi financiar:

---

[11] *Die Ergebnisse der Volks- und Viehzahlung vom 31 Dezember 1910 im Herzogtume Bukowina nach dem Angaben der k. k. statistischen Zentral-Kommission in Wien*, in „Mitteilungen des statistischen Landesamtes des Herzogtums Bukowina", XVII Heft, Czernowitz, 1913, p. 54–95.

[12] I. E. Torouţiu, *Românii şi clasa intelectuală din Bucovina. Notiţe statistice*, Cernăuţi, Editura Societăţii Academice „Junimea", 1911, p. 41.

[13] Idem, *Poporaţia şi clasele sociale din Bucovina. Cu 12 hărţi*, Bucureşti, Biblioteca „Bucovina", 1916, p. 302.

[14] Idem, *Românii şi clasa de mijloc din Bucovina. Studiu statistic. Partea a doua: neguţitorii*, Cernăuţi, Editura Societăţţii meseriaşilor români din Cernăuţi şi suburbii şi a Însoţirii orăşenilor români din Suceava, 1912, p. 138, 144.

[15] Vezi *Буковина: історичний нарис*, Чернівці, Зелена Буковина, 1998, p. 111–142.

[16] Demir Dragnev, Ştefan Purici, Constantin Ungureanu, Ion Gumenâi, *Din istoria ţinutului natal (regiunea Cernăuţi)*, Cernăuţi, Editura „Alexandru cel Bun", 2003, p. 115.

[17] Hew Strachan, *The First World War*, vol. I, *To Arms*, New York, Oxford University Press, 2003, p. 37.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

Tabel nr. 1. Ponderea etniilor (în %) din Bucovina în economia provinciei (1910)[18]

Etnia (persoane)	Agricultură şi silvicultură	Industrie şi meserii	Comerţ şi transporturi	Servicii publice, armată, profesii liberale (drept, medicină etc.)
Români (155 879)	89,7	2,8	1,5	6,0
Ucraineni (175 840)	89,6	3,0	2,3	5,4
Germani (30 319)	48,2	24,2	6,5	21,1
Evrei (40 366)	13,3	24,3	41,7	20,7
Polonezi (15 788)	35,5	29,7	13,1	21,7

Cu toate interferenţele economice, spirituale sau intelectuale, în pofida asimilării etnice şi culturale, în preajma Marii Conflagraţii Bucovina se prezenta ca o lume multipolară: *oraşele* erau dominate de elemente etnice germano-iudeo-poloneze; *satele* aveau o populaţie româno-ucraineană şi româno-germană, în diverse proporţii până la omogenitatea totală; *instituţiile* (biserica, învăţământul) măcinate de concurenţa interconfesională şi/sau etnică (cazul Bisericii ortodoxe) erau dominate de evrei, germani, români şi polonezi[19]. Reprezentanţii acestor lumi paralele interacţionau ocazional şi interesat (în piaţă, magazine, tribunale, instituţii publice etc.). Locuind pe un teritoriu relativ mic, multietnic, dar deschis schimburilor comerciale şi economice cu vecinii săi, bucovineanul devenise extrem de receptiv la obiceiurile, cutumele şi psihologia naţiunilor est şi central-europene. Aflaţi de secole la intersecţia căilor comerciale transeuropene, dar şi în coasta unor naţiuni războinice, locuitorii Bucovinei istorice au fost constrânşi de viaţă să respingă şovinismul şi să promoveze toleranţa. Convieţuirea neconflictuală a dominat şi terenul religios, unde Biserica romano-catolică (greco-catolică) îşi manifesta influenţa de pe poziţiile cultului privilegiat în Austria, în timp cea Biserica ortodoxă îşi sprijinea autoritatea pe prosperul Fond Religionar Ortodox al Bucovinei. Din fericire pentru populaţia provinciei, autorităţile habsburgice şi comunităţile locale au renunţat destul de timpuriu la tentativele de subminare a uneia sau alteia dintre religii, prozelitismul agresiv fiind o practică extrem de rar întâlnită în provincie. În pofida unor confruntări pe plan religios sau economic, naţionalităţile din ţinut au reuşit să construiască şi să mențină o așa numită *pax*

[18] Albert Lichtblau, Michael John, *Jewries in Galicia and Bukovina, in Lemberg and Czernowitz: Two Divergent Examples of Jewish Communities in the Far East of the Austro-Hungarian Monarchy*, în Sander L. Gilman, Milton Shain, *Jewries at the Frontier: Accommodation, Identity, Conflict*, Chicago, University of Illinois Press, 1997, p. 49.

[19] Marian Olaru, Ștefan Purici, *Bucovina – mirajul identitar supranaţional*, în „Analele Bucovinei", anul VI, nr. 2, 1999, p. 260.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

bucoviniensis până către sfârşitul imperiului dualist[20]. Istoricul britanic A. J. P. Taylor sublinia: „Oamenii nu au avut nicicând mai multă încredere în viitorul Monarhiei Habsburgice decât în anii premergători sfârşitului”[21].

Totuşi, la începutul secolului al XX-lea, societatea bucovineană, patriarhală, tradiţionalistă, predominant rurală, în pofida subdezvoltării economice, era frământată – cel puţin la nivelul elitelor politice şi al intelectualilor – de ideile de reformă şi chiar revoluţie socială populare în vestul şi centrul Europei, care ajungeau în localităţile provinciei prin intermediul presei centrale sau a tinerilor care se întorceau de la facultăţile din marile oraşe ale imperiului dualist ori prin intermediul studenţilor cernăuţeni. La nivelul elitei intelectuale exista sentimentul că structura imperială dualistă este depăşită: „În Monarhia noastră, de un timp încoace se întâmplă lucruri nespus de scandaloase şi ruşinoase şi se ivesc semnele unui proces de discompunere. [...] Catastrofa se apropie repede şi prăbuşirea ne ameninţă”[22]. Aceste semnale intuitive erau generate de conştientizarea faptului că deceniile de pace au permis naţiunilor europene să se dezvolte şi să înţeleagă că vechea ordine internaţională nu poate dura, urmând ca toate popoarele bătrânului continent să-şi ocupe un loc într-o nouă Europă. Nu întâmplător, în Bucovina anilor 1913–1914 circulau zvonuri privitoare la un potenţial eşec al administraţiei imperiale. Astfel, potrivit datelor înaintate guvernului ţarist, în aprilie 1914, de Alexandr Dolivo-Dobrovolski, consulul rus în Cernăuţi, în capitala provinciei, în cafenele, se afirma deschis: „În câţiva ani Bucovina poate deveni rusească sau românească”[23].

Conştiente de complicaţiile geopolitice iminente, marile state/imperii europene au investit masiv, în deceniul premergător declanşării Marelui Război, în dezvoltarea armatelor, inventarea unor noi arme, în construirea unor puternice linii de apărare, în articularea unor strategii moderne de purtare a conflictelor militare etc. Către 1914, practic, în rândul tuturor, cercurilor guvernante din ţările europene s-a manifestat sentimentul potrivit căruia războiul este o necesitate biologică de primă importanţă, „ca un purificator rasial şi social”, prin care se asigură sănătatea naţiunilor[24]. Pentru a pregăti psihologic şi ideologic populaţia, opinia publică din Austro-Ungaria era alimentată cu ştiri privitoare la ameninţările crescânde din partea naţionalismului în

[20] Sophie A. Welisch, *The Bukovina-Germans During the Habsburg Period: Settlement, Ethnic Interaction, Contributions*, in „FEEFHS Journal”, vol. 10, 2002, p. 94.

[21] A. J. P. Taylor, *Monarhia Habsburgică, 1809–1918. O istorie a Imperiului Austriac şi a Austro-Ungariei*, Bucureşti, Editura ALLFA, 2000, p. 191.

[22] *Semne rele*, în „Viaţa nouă”, Suceava, 1913, 21 decembrie (1914, 3 ianuarie), p. 2–3.

[23] Ion Varta, *Bătălia pentru Bucovina în ajunul Unirii cu România (1913–1917)*, Chişinău, Editura Cartdidact, 2008, p. 20.

[24] H. P. Willmott, *When Men lost Faith in Raison. Reflections on War and Society in the Twentieth Century*, Westport–Connecticut–London, Praeger Publishers, 2002, p. 55.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

Balcani, la obligativitatea menţinerii rolului Casei de Habsburg ca factor major de influenţă asupra politicii europene, la dotările cu arme noi ale puterilor continentale, la pericolele externe, dar şi la durabilitatea construcţiei imperiale la care veghează neîncetat şi cu multă grijă împăratul şi guvernul. Un rol aparte în cultivarea atitudinilor naţionaliste (loialiste) în rândul maselor l-au jucat periodicele, în special tabloidele. Difuzat în mediul unei populaţii semialfabetizate, acest tip de publicaţii a contribuit la cristalizarea unei atmosfere de „paranoia xenofobică", care a caracterizat deceniul premergător Primului Război Mondial[25]. Drept urmare, odată cu declanşarea războiului şi angrenarea succesivă în ostilităţi a puterilor europene, masele au fost cuprinse de un entuziasm aparte, acordând deschis susţinere propriilor guverne şi simţind că participă la „facerea istoriei"[26].

La sfârşitul lunii iulie 1914, în majoritatea oraşelor europene, începând cu capitale importante ca Berlin, Paris[27], Londra sau Viena, s-au desfăşurat manifestaţii de susţinere a implicării în război. În opinia lui Volker R. Berghahn, reacţia belicoasă a populaţiei, pe lângă alte motivaţii, poate fi explicată de faptul că, la începutul secolului al XX-lea, în Europa erau foarte puţini „pacifişti puri", în timp ce diversele asociaţii şi grupuri politice care, chiar dacă nu susţineau de la tribună războiul, nu excludeau violenţa ca potenţială metodă de rezolvare a conflictelor internaţionale şi susţineau pregătirile de război ale propriilor guverne, erau destul de numeroase[28]. Pe de altă parte, opinia publică judeca despre războiul ce tocmai se declanşase pe baza experienţei războaielor din trecut. Ostilităţile încheiate într-un termen relativ scurt (războiul franco-german din 1870–1871, războaiele balcanice etc.), propaganda oficială găzduită, practic, de toate periodicele vremii, susţineau credinţa populaţiei într-o încheiere victorioasă a conflictului „până de Crăciun"[29]. Din aceste motive, în primele luni ale războiului, atitudinile militariste şi euforia belicoasă la nivelul opiniei publice erau justificabile. Existenţa serviciului militar obligatoriu în toate statele continentului, experienţa anilor de armată, acumulată anterior de cei care vor fi mobilizaţi în anul 1914, sunt şi ele explicaţii pentru starea de spirit dominantă, de acceptare a recrutărilor care s-a manifestat în toată Europa[30]. Entuziasmul sincer a fost mai des înregistrat în mediul urban (alfabetizat), decât în lumea rurală, însă diferenţele nu trebuie exagerate[31].

---

[25] *Ibidem*, p. 52.

[26] Hew Strachan, *op. cit.*, p. 104.

[27] *Ibidem*, p. 150–151.

[28] Volker R. Berghahn, *Europe in the era of two World Wars: from militarism and genocide to civil society, 1900–1950*, Princeton–Oxford, Princeton University Press, 2006, p. 26.

[29] *Ibidem*, p. 28.

[30] Hew Strachan, *op. cit.*, p. 149.

[31] *Ibidem*, p. 142.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

Totuşi, dacă în Germania şi Franţa pe parcursul lunii august entuziasmul maselor s-a aprofundat, în Austro-Ungaria acesta a intrat în declin[32].

În Bucovina, provincia cea mai îndepărtată de centrul imperiului, situaţia era, în linii mari, similară cu cea din alte regiuni ale statului dualist. În deceniile premergătoare războiului, populaţia se bucura de beneficiile reale şi imaginate ale modernizării şi integrării în sistemul central-european economic şi social. Urbanizarea, industrializarea şi democratizarea au facilitat şi accelerat fenomenul structurării unor forme de organizare civică şi politică întemeiate, de multe ori, pe criterii etnice. Concomitent, la nivelul maselor, dar mai ales la nivelul elitelor locale, s-a putut manifesta un profund sentiment de identitate cultural-naţională care, în toamna anului 1918, s-a transpus în diverse proiecte politice, adeseori total divergente. În pofida faptului că acestea schiţau fiecare un viitor diferit pentru Bucovina, toate, cu excepţia proiectului vehiculat de liderii comunităţii evreieşti, aveau un obiectiv asemănător: separarea ţinutului de Austria şi nerecunoaşterea autorităţii împăratului. Ţinând cont de colapsul Austro-Ungariei şi de rolul pe care l-au jucat naţiunile în dezmembrarea imperiului dualist, la nivelul opiniei publice şi al unor lucrări de popularizare a istoriei este încetăţenită ideea potrivit căreia în toată perioada modernă popoarele aflate sub sceptrul dinastiei Habsburgice au nutrit proiecte separatiste şi au fost prea puţin loiale Curţii de la Viena. Pe de altă parte, cursul evenimentelor din octombrie–noiembrie 1918 îşi găseşte raţionamente şi impulsuri încă în deceniile premergătoare Marii Conflagraţii[33].

Trebuie să remarcăm faptul că performanţa administraţiei austriece în gestionarea chestiunii naţionalităţilor, fragmentarea etnică a populaţiei bucovinene, absenţa unei naţionalităţi majoritare în provincie, cadrul constituţional construit de clasa politică a Austriei, limitele permisive pentru evoluţia culturală şi afirmarea demnităţii naţionale au facilitat dezamorsarea potenţialelor tensiuni între grupurile etnice. Această cvasiunanimă satisfacţie socială şi economică a populaţiei s-a manifestat în primele zilele ale războiului prin adoptarea unor atitudini de solidaritate cu Casa de Habsburg. Trebuie să subliniem faptul că în Austro-Ungaria conţinutul termenului „patriotism" avea conotaţii diferite de patriotismele din alte ţări europene. Spre deosebire de statele naţionale, în care patriotul era definit drept o persoană care conştientizează apartenenţa la naţiunea/statul din care face parte şi (re)acţionează în

[32] *Ibidem*, p. 157.

[33] Vezi Marian Olaru, *Mişcarea naţională a românilor din Bucovina la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea*, Rădăuţi, Editura Septentrion, 2002, 254 p.; Олександр Добржанський, *Національний рух українців Буковини другої половини XIX – початку XX ст.*, Чернівці, 1999, 574 с.; Андрій Горук, *Національно-культурний рух поляків на Буковині (друга половина XIX ст. – 1914 р.)*, Чернівці, Зелена Буковина, 2005, 240 p.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

consecinţă, în Austro-Ungaria, imperiu multinaţional, conceptul de patriotism presupunea o relaţie de fidelitate între popoarele imperiului şi Casa de Habsburg. Dinastia se vedea drept singura entitate îndreptăţită să pretindă loialitate supranaţională de la toţi supuşii săi[34]. Ca o confirmare a acestei stări de lucruri sunt cuvintele publicistului ardelean Octavian C. Tăslăuanu, care exprima o stare de spirit pe care o putem identifica şi în rândurile bucovinenilor: „Revolverul tânărului Gavrilo Princip a ucis, deodată cu principele moştenitor Francisc Ferdinand, singura nădejde într-un viitor mai bun al popoarelor din împărăţia dualistă. Moartea acestui sfinx al viitorului de aceea a şi stârnit valuri adânci de durere în sufletele credincioşilor Casei de Habsburg. Ei au bocit o nenorocire, prăbuşirea unei iluzii, ce făgăduia multora o soartă mai dreaptă”[35].

În ceea ce priveşte poziţia comunităţilor etnice din ţinut faţă de politica guvernului, aceasta a fost una asemănătoare pentru toate naţionalităţile, indiferent de statutul acestora la nivelul statului sau provinciei. Un rol deloc de neglijat în configurarea comportamentului public l-a jucat exemplul vecinului (celorlalte grupuri etnice), naţionalităţile Bucovinei susţinând poziţia guvernului şi răspunzând destul de prompt şi adecvat ordinelor şi chemărilor de mobilizare. Asemenea reacţii au fost destul de vizibile în lumea oraşelor, însă cercetarea nu trebuie restrânsă la doar două niveluri: naţional (la nivelul imperiului) şi urban, ci se impune investigarea tuturor grupurilor intermediare[36]. Această idee este cu atât mai valabilă în Bucovina, într-o provincie în care coexistau mai multe „lumi paralele”, iar ţărănimea era văzută ca un adevărat „rezervor de loialitate” pentru monarhie[37].

Germanii bucovineni, reprezentând pilonul de bază al regimului habsburgic în Bucovina şi, fiind consideraţi „purtători de cultură” şi promotori ai limbii germane la margine de imperiu, au acţionat în consecinţă. În pofida diversităţii opţiunilor politice existente în interiorul grupului etnic german, viitorul acestei comunităţi indubitabil era văzut în cadrul Bucovinei, ca parte a unui stat aflat sub un guvern austriac imperial ori republican.

---

[34] H. F. van Drunen, *„A sanguine bunch”. Regional identification in Habsburg Bukovina, 1774–1919*, Amsterdam, 2013, p. 297.

[35] Octavian C. Tăslăuanu, *Trei luni pe câmpul de răsboiu. Ziarul unui român, ofiţer în armata austro-ungară, care a luat parte, cu glotaşii români din Ardeal, la luptele din Galiţia*, ediţia a II-a revăzută şi întregită, Bucureşti, Editura Librăriei Şcoalelor „V. Sfetea”, 1915, p. 9–10.

[36] Pierre Purseigle, *Beyond and Below the Nations: Towards a Comparative History of Local Communities at War*, în Jenny Macleod, Pierre Purseigle (eds.), *Uncovered fields: perspectives in First World War studies* (*History of Warfare*, Volume 20), Leiden–Boston, Brill Academic Publishers, 2004, p. 105.

[37] H. F. van Drunen, *op. cit.*, p. 301.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

Preocupată de păstrarea identităţii naţionale şi religioase, comunitatea poloneză[38], al cărei număr se ridica la circa 36 de mii de persoane, a fost unul dintre elementele de echilibru interetnic şi social în provincie. Obiectivul politic fundamental al polonezilor bucovineni consta în renaşterea statului naţional, atitudinea lor faţă de Curtea de la Viena raportându-se la acest deziderat.

Evreii bucovineni – nerecunoscuţi în calitate de naţionalitate, dar acceptaţi drept cult distinct[39] în cadrul Austro-Ungariei – erau văzuți de către ceilalți drept persoane promotoare ale limbii germane şi susţinătoare ale administraţiei habsburgice în regiune. Liderii evreilor bucovineni, indiferent de culoarea lor politică, vedeau un viitor sigur pentru comunitatea lor doar în cadrul Austriei, cu excepţia celor care militau pentru strămutarea în Palestina şi crearea unui stat evreiesc.

Românii constituiau o comunitate predominantă în mediul rural din centrul şi sudul provinciei, care resimţea presiunea concurenţială din partea evreilor, în plan comercial, a germanilor şi polonezilor, în domeniul administrativ şi educaţional, a ucrainenilor, în plan economic şi religios. Profitând de apropierea geografică a Regatului României, de interesul şi preocuparea pentru Bucovina pe care le arătau unii oameni politici şi intelectuali din Bucureşti sau Iaşi, în rândul elitei românilor bucovineni s-au manifestat idei iredentiste, chiar dacă numărul celor care militau sau sperau într-o unire era destul de mic[40].

Presa românească din acea perioadă, discursurile liderilor comunităţii promovau ideea conform căreia autorităţile austriece transpun în practică politici care marginalizează românimea bucovineană, avantajând celelalte grupuri etnice. Totuşi, în pofida acestei critici, mai mult sau mai puţin întemeiate, a politicii administraţiei vieneze, în ciuda articulării unor relaţii statornice cu conaţionalii din Regatul României, intelectualii şi oamenii politici nu încetau să scoată în evidenţă fidelitatea grupului lor etnic faţă de împărat şi ţară[41]. În epoca antebelică, naţionalismul românesc bucovinean se putea manifesta doar printr-o simbioză între atitudinile de „bun român” şi de „patriot austriac”[42]. În opinia unui contemporan, „pentru românii bucovineni, alipirea

[38] Pe larg, vezi Kazimierz Feleszko, *O Bukowinie. Razem czy oddzielnie?*, Warszawa, 2000, 336 p.; Florin Pintescu, Daniel Hrenciuc, *Din istoria polonezilor în Bucovina (1774–2002)*, Suceava, Uniunea Polonezilor din România, 2002, 248 p.; Андрій Горук, *op. cit.*

[39] Fred Stambrook, *The Golden Age of the Jews of Bukovina, 1880–1914*, Center for Austrian Studies Working Papers 03-2, University of Minnesota, October 2003, p. 10; accesat online (6 martie 2015) la adresa http://www.cas.umn.edu/assets/pdf/WP032B.PDF.

[40] H. F. van Drunen, *op. cit.*, p. 298–301.

[41] *Mare adunare politică a „Partidului naţional”*, în „Viaţa nouă”, 1913, 21 decembrie (1914, 03 ianuarie), p. 3.

[42] *Oraţiuniea d-lui deputat Dr. Isopescul-Grecul în Parlament*, în „Gazeta răzeşilor şi mazililor”, Cernăuţi, 21 iunie 1913, p. 31.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

Bucovinei la patria mumă era mai mult o dorinţă vagă, o aşteptare resemnată a unui ideal îndepărtat, decât o credinţă tare într-o înfăptuire sigură şi apropiată”[43].

Un alt grup etnic ruralizat, cu legături destul de strânse cu coetnicii din Galiţia vecină, graţie absenţei graniţei între cele două provincii imperiale, a fost cel ucrainean (rutean). Nivelul scăzut al conştiinţei identităţii naţionale, asociat cu radicalismul unor emisari galiţieni aşezaţi în Bucovina, a generat fragmentarea spectrului politic ucrainean în trei curente distincte. Moscofilii („rutenii bătrâni”) considerau că doar Rusia îi poate salva de la asimilare din partea polonezilor şi românilor şi îi poate proteja împotriva presiunii statului austriac[44]. Reprezentanţii orientării austrofile („rutenii tineri” moderaţi) nutreau ideea constituirii unei provincii ucrainene în cadrul imperiului prin împărţirea Galiţiei între ucraineni şi polonezi şi alipirea unei părţi a Bucovinei la viitoarea entitate statală. Promotorii curentului independentist („rutenii tineri” radicali) susţineau ideea creării unui stat independent şi reunirea tuturor ucrainenilor în cadrul acestuia[45]. În pofida faptului că guvernul de la Viena îi privea pe rutenii din imperiu drept potenţiale unelte ale intereselor geopolitice ţariste, în ciuda profilării incipiente a unui iredentism ucrainean, comunitatea ruteană din Bucovina se considera loială Casei de Habsburg. Pentru a diminua suspiciunile autorităţilor, ucrainenii încercau cu orice prilej să confirme public loialitatea, fapt ce a putut fi consemnat în cadrul adunărilor politice ale rutenilor organizate atât la Lemberg, cât şi în capitala Bucovinei (decembrie 1912, decembrie 1913 şi martie 1914)[46].

Asasinarea principelui moştenitor şi, ulterior, declanşarea războiului erau evenimentele care avuseseră rolul de a pune la încercare coeziunea imperiului dualist şi solidaritatea naţiunilor cu guvernul central. În mica Bucovină, aflată la graniţa cu Imperiul Ţarist, populaţia a reacţionat la fel ca în centrul şi vestul statului austro-ungar. Evreii au fost printre primii care au decis să confirme public faptul că sunt alături de Curtea de la Viena în acele momente de cumpănă. Astfel, după ce, la 25 iulie 1914, a fost făcut public anunţul privitor la mobilizarea parţială, în capitala şi oraşele Bucovinei au ieşit în stradă grupuri numeroase de evrei. Febra războiului a cuprins populaţia evreiască, pe străzi şi în pieţe răsunând strigăte belicoase şi cântece militare. Atitudinea patriotică era inspirată de ultimele decenii de guvernare imperială, când,

---

[43] Nicolae Coman, *Martiriul Bucovinei, 1914–1915*, Bucureşti, Editura Librăriei „Pavel Suru”, 1915, p. 32–33.

[44] Pentru detalii, vezi Виталий Гайсенюк, *Репрессии австрийских властей против москвофилов Буковины в годы Первой мировой войны*, în „Codrul Cosminului”, Suceava, anul XX, nr. 2, 2014, p. 443–462.

[45] Pentru detalii, vezi Сергій Попик, *Українці в Австрії 1914–1918. Австрійська політика в українському питанні періоду Великої війни*, Київ–Чернівці, Золоті литаври, 1999, 238 p.; Олександр Добржанський, *op. cit.*

[46] Nicolae Coman, *op. cit*, p. 46.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

odată cu democratizarea societăţii austriece, evreii au obţinut practic drepturi egale cu ceilalţi supuşi ai Casei de Habsburg şi au început să ocupe dregătorii tot mai înalte în sistemul birocratic. Bucurându-se de atmosfera de toleranţă pe care nu o găseau în alte state europene, evreii s-au raliat cu mult entuziasm Habsburgilor[47]. Loialismul acestui grup etnic se întemeia pe o mare încredere în forţa armatei austriece, care fusese scoasă în evidenţă mai mult în timpul manevrelor şi paradelor excepţional executate[48], decât cu ocazia unor confruntări militare.

Peste câteva zile, la 28 iulie 1914, împăratul Francisc Iosif I a făcut public manifestul *Către popoarele mele!*, în care arăta că are încredere în naţiunile imperiului „cari întotdeauna la furtună s-au adunat în unire şi fidelitate în jurul tronului Meu şi au fost pururе gata la cele mai mari jertfe pentru onoarea, mărirea şi tăria patriei", anunţând, totodată, declanşarea războiului contra Serbiei[49]. Anunţul a determinat populaţia, partidele politice, organizaţiile sau instituţiile publice să îşi manifeste loialitatea faţă de Monarhie şi să asigure autorităţile că vor acorda întreg suportul necesar purtării războiului. Chiar în ziua publicării manifestului, în capitala Bucovinei, în piaţa de lângă palatul guvernatorului, a fost organizată o mare „demonstraţie patriotică". A doua zi, numeroşi cernăuţeni au participat la un miting de solidaritate, care a început în Piaţa Primăriei şi s-a încheiat în faţa palatului guvernatorului[50].

Trebuie să menţionăm faptul că, pentru a evita sau diminua suspiciunea privitoare la orice potenţială solidaritate sau simpatie pentru sârbii ortodocşi, românii bucovineni, împărtăşind practic în totalitate cultul ortodox, au clamat, prin intermediul conducerii organismelor politice viabile în acel moment, Partidul Ţărănesc Democrat şi Partidul Naţional Român, loialitatea faţă de dinastia Habsburgică[51]. Ziarul „Viaţa nouă" publica, la mijlocul lunii august, *Un manifest al românului din Bucovina*, în care românii erau îndemnaţi să susţină Curtea de la Viena şi pentru că în noile condiţii Austria trebuie să-i protejeze de Imperiul Ţarist şi de Serbia, unde peste „două milioane de compatrioţi" sunt oprimaţi[52]. Argumente similare au fost invocate de către

[47] Geoffrey Wawro, *A Mad Catastrophe. The Outbreak of World War I and the Collapse of the Habsburg Empire*, New York, Basic Books, 2014, p. 39.

[48] Arie Leon Schmelzer, *The Jews in Bukowina (1914–1919). World War and Russian Occupation*, în Hugo Gold (eds.), *History of the Jews in the Bukowina*, vol. I, Tel Aviv, 1958, p. 67; accesat online (6 aprilie 2015) la adresa http://www.jewishgen.org/yizkor/bukowinabook/buk1_067.html.

[49] Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale, Fond *Primăria Vatra Dornei*, d. 37/1914.

[50] Teodor Bălan, *Bucovina în războiul mondial*, Cernăuţi, Institutul de Arte Grafice şi Editură „Glasul Bucovinei", 1929, p. 13.

[51] Anghel Popa, *Între fronturi. Bucovineni în România Primului Război Mondial*, Câmpulung Moldovenesc, Fundaţia Culturală „Alexandru Bogza", 1998, p. 20.

[52] Apud *Ein Manifest der Bukowiner Rumänen*, in „Czernowitzer Allgemeine Zeitung", No 3527, 1914, 16. August, p. 1.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

publicaţia ucraineană „Народний голос” [„Vocea poporului”] din Cernăuţi, care relata că ucrainenii austrieci s-au înrolat cu însufleţire în rândurile armatei austriece pentru ca, „sub flamurile austriece, să-i elibereze pe fraţii lor din Ucraina moscovită din lanţurile robiei moscovite”[53]. Circulare, predici şi discursuri întru susţinerea necondiţionată a guvernului de la Viena, respectarea jurământului de loialitate faţă de împărat şi necesitatea acordării sprijinului moral şi material armatelor austro-ungare au venit din partea ierarhilor Bisericii Ortodoxe din Bucovina, dar şi ai celorlalte biserici care aveau enoriaşi în mica provincie. Nu au rămas în urmă nici reprezentanţii rutenilor care, la 3 august 1914, în numele Uniunii deputaţilor ucraineni din Bucovina în Parlament şi Dietă, au făcut publică proclamaţia intitulată *Către poporul ucrainean din Bucovina*. În manifestul respectiv, deputaţii arătau că ucrainenii, „împreună cu toate popoarele acestui frumos stat”, sunt dispuşi, „cu bucurie”, să aducă „orice jertfă pentru împăratul nostru, pentru mândra Monarhie Habsburgică”[54].

Faptul că aceste asigurări de credinţă nu erau nişte declaraţii de complezenţă rezultă din mărturiile contemporanilor. De pildă, Aurel Morariu, jurist şi om politic, referindu-se la publicarea, la 30 iulie 1914[55], a ordinului de mobilizare generală, consemna: „Prin crainici şi soli trimişi în goana cailor, prin sunete de trâmbiţe şi tobe, prin tragerea clopotelor de la biserici, a fost răspândită în toate unghiurile ţării groaza veştii că muscalul s-a ridicat mai straşnic decât oricând şi că ţara e în primejdie. Neîntârziat, chemarea împăratului celor mai multe noroade a fost ascultată şi toţi cei ce slujiseră sub steagurile oştilor chesaro-crăieşti, de la vârsta de 21 până la 42 ani, intrară în şirurile acestor oşti. […] Cu voie bună şi de bună voie cei aproape 20 000 [de] români, flăcăi şi bărbaţi încărunţiţi, aparţinători regimentelor amintite [41 şi 22, n.n. – Şt. P.], plecară pentru apărarea ţării lor şi a celor rămaşi acasă, pentru dezrobirea fraţilor lor basarabeni”[56]. Acelaşi fenomen a putut fi constatat în rândul germanilor, ucrainenilor, maghiarilor şi al altor comunităţi bucovinene. Mai mult, pe lângă completarea trupelor regulate, polonezii au trimis numeroşi voluntari, începând cu mijlocul lunii august 1914, în legiunile poloneze aflate sub comanda lui Józef Piłsudski.

---

[53] Apud Олександр Добржанський, Володимир Старик, *Змагання за українську державність на Буковині (1914–1921 рр.). Документи і матеріали*, Чернівці, 2009, p. 19.

[54] Сергій Попик, *op. cit.*, p. 48.

[55] Aurel Morariu, *Bucovina: 1774–1914*, ediţie şi notaţii biobibliografice de Nicolae Cârlan, Suceava, Editura Lidana, 2012, p. 148. În localităţile provinciei, ordinul de mobilizare generală, tipărit în limbile germană, română şi ucraineană, a fost dat publicităţii în ziua de 31 iulie. Cf. Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale, Fond *Primăria Vatra Dornei*, d. 37/1914.

[56] Aurel Morariu, *op. cit.*, p. 149.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

În regiunea Carpaţilor bucovineni, Legiunea Poloneză din Răsărit, condusă de colonelul Józef Haller, a luptat eroic împotriva armatelor ţariste[57].

Totuşi, o parte din entuziasmul afişat, parte pe care cu greu o putem cuantifica, a fost determinată de măsurile punitive luate de autorităţi. Nu trebuie ignorat faptul că, la nivelul Austro-Ungariei, guvernul trata naţiunile componente ale imperiului cu măsuri diferite, apreciindu-se că unele popoare sunt mai puţin determinate decât altele să apere Coroana. Între „elementele nesigure" din armata austro-ungară erau incluşi etnicii sârbi, cehi, români şi ruteni[58]. Pe baza unor liste întocmite în anii premergători, persoanele suspecte de potenţiale acţiuni şi atitudini antistatale au fost fie trecute sub o supraveghere extrem de severă (pentru a nu lansa zvonuri sau inspira neîncrederea în victoria Habsburgilor), fie chiar au fost încarcerate. Spre exemplu, la începutul lunii august 1914 au fost reţinuţi liderii moscofililor bucovineni, care se alăturau capilor mişcării rusofile Alexei şi Georgi Gerowski aflaţi în arest[59], între care menţionăm pe Kassian Bohatyretz, Dmitrii Kisel-Kiselevski, S. Voloshchuk, D. Drobot, A. Makowiewicz, E. Kozak, Constantin Tomovicz, C. Mogilnytski[60] ş.a. În aceeaşi perioadă, guvernatorul Bucovinei se adresa public depunătorilor în băncile şi casele de economii austriece cu solicitarea ca aceştia să nu retragă depozitele şi economiile dacă nu sunt presaţi de împrejurări: „Ar fi, deci, un act nepatriotic, dacă ar ridica cineva fără de trebuinţă bani"[61]. Tinerilor li se cerea să îi înlocuiască pe părinţii şi fraţii mobilizaţi: „Fie că veţi fi aplicaţi pentru lucrul pământului, fie că pentru alte lucrări prin birouri, pe la feliurite institute şi întreprinderi de agonisită, fiecare din voi să facă cu bucurie şi din inimă lucrul ce i se cuvine"[62]. De asemenea, s-a dispus înfiinţarea în localităţile urbane a unor corpuri cetăţeneşti de siguranţă, care să acorde sprijinul necesar serviciului de siguranţă publică. Astfel, Ştefan Forfotă, primarul oraşului Vatra Dornei (1910–1918), „soma" concetăţenii, la 10 august 1914, să se pună „din voe liberă în serviciul causei" (!) prin prezentarea neîntârziată la primărie[63]. Totodată, un alt apel al

[57] Daniel Hrenciuc, *Un destin pentru istorie: polonezii în Bucovina (1774–2008)*, Iaşi, Princeps Edit, 2008, p. 214–217.

[58] Mark Cornwall, *Morale and patriotism in the Austro-Hungarian army, 1914–1918*, în John Horne, *State, society and mobilization in Europe during the First World War*, Cambridge University Press, 2002, p. 178.

[59] Олександр Добржанський, *op. cit.*, p. 404–409.

[60] Виталий Гайсенюк*, op. cit.*, p. 450.

[61] Meran, *Avertisment serios către depunători*, Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale, Fond *Primăria Vatra Dornei*, d. 39/1914.

[62] Meran, *Apel către tineretul de la şcolile primare şi secundare ale Ducatului Bucovina*, Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale, Fond *Primăria Vatra Dornei*, d. 39/1914.

[63] Forfotă, *Apel*, Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale, Fond *Primăria Vatra Dornei*, d. 39/1914.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)

guvernatorului aducea în atenţia bucovinenilor potenţialele crime pentru care, în condiţiile stării de război, cetăţenii puteau fi deferiţi tribunalelor penale militare[64].

Primele săptămâni de război şi felul în care au răspuns bucovinenii la mobilizările efectuate au arătat că majoritatea populaţiei a rămas loială Curţii de la Viena, graţie şi măsurilor luate de către autorităţile provinciei. Cercetarea surselor de arhivă, analiza presei timpului, valorizarea notelor zilnice ale contemporanilor ne înfăţişează un tablou în care bucovinenii aflaţi în faţa unui viitor necunoscut nu s-au grăbit şi nici nu au avut ocazii să-şi manifeste iredentismul. Pe lângă necunoscutul războiului, trebuie să luăm în calcul că, datorită unei jumătăţi de veac de modernizare a Austro-Ungariei, majoritatea grupurilor etnice privea spre federalizare, nu spre independenţă[65]. Chiar dacă, în rândul intelectualilor bucovineni, în special al celor români, existau idei şi proiecte iredentiste, la începutul Marelui Război masele au continuat să aibă încredere în puterea şi perspicacitatea dinastiei Habsburgice, încredere stimulată de presă, administraţie şi de liderii politici proprii.

[64] Meran, *Publicaţiune*, Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale, Fond *Primăria Vatra Dornei*, d. 39/1914.

[65] Hew Strachan, *op. cit.*, p. 40–41.

BDD-A32845 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:55 UTC)